

Autofiktion – kulturmøder

Tendenser i nyeste tids litteratur

Læs nedenstående s. 2-5. Find 5 centrale pointer om tendenser i nyeste tids litteratur og understreg mens du læser. Når du er færdig med at læse skal du kunne sige noget om tendenserne i nyeste tids litteratur – hvad kendetegner litteraturen?

Flydende identiteter

Vores tid er især præget af globalisering. Varer produceres og handles i hele verden, og kulturelt påvirkes vi fx af udenlandske tv-serier, udlandsrejser, eller når nye borgere bosætter sig i Danmark. Udbredelsen af internettet bidrager til, at hele verden føles tæt på, at alle muligheder ligger åbne for os, og at Danmark blot er en lille del af en stor, kompleks verden. Det bliver især tydeligt, når voldsomme begivenheder som 9/11 i 2001, finanskrisen i 2008, corona-pandemien i 2020 og klimaforandringer påvirker vores liv i Danmark. Vi mærker også, at vores måde at leve på har betydning for mennesker andre steder på Jorden. Hele vores liv er gennemsyret af det globale.

Samtidig er vores tid præget af en stigende individualisering. Når de traditionelle fællesskaber som den stabile kernefamilie eller bestemte sociale klasser opløses eller defineres på ny, så står individet alene med mange overvejelser om sit livs retninger og valg. Dette er ikke en ny udvikling (se fx kapitlet Individ og identitet), men en tendens, der forstærkes gennem 00'erne og 10'erne. Individet bliver i højere grad end nogensinde før nødt til at danne sine egne fællesskaber og livsforløb. Lidt forenklet kan man sige, at tidligere generationer fik livets begivenheder påtvunget (slægt, ægteskab og samme erhverv som forældrene), mens vi i dag selv skal vælge, hvilke begivenheder vores liv skal bestå af. Vi skal også selv give betydning til begivenhederne, og vi kan derfor i høj grad selv vælge vores identitet. Det er det, den engelske sociolog Anthony Giddens kalder for selvrefleksivitet. Det handler om, at vi hele tiden overvejer, om vi er på vej det rigtige sted hen i vores liv. Det kan være positivt og frisættende for den enkelte, men det kan også give anledning til tvivl og sammenstød med normer, når man skiller sig ud.

Overordnet kan man altså sige, at vi for det første lever i en tid med interesse for rødderne, for familien og det lokale miljø i en søgen og længsel efter en fast og stabil identitet. For det andet lever vi i en senmoderne tid med flydende identiteter, hvor vi bliver påvirket af den omgivende globaliserede verden. I dette kapitel skal vi se på tekster af Lone Hørslev, Leonora Christina Skov, Yahya Hassan og Caspar Eric, der på hver deres måde kan siges at rumme begge tendenser.

AUTOFIKTION OG DOBBELTKONTRAKT

I en tid, hvor vi på mange måder selv har mulighed for at definere vores identitet, er der stadig behov for den nære og virkelige historie, som er bundet til et konkret sted og en konkret opvækst. Der ser ud til at være en særlig sult i tiden efter det autentiske, dvs. det virkelige og oprindelige. Det kender man fra selvbiografiske bøger, men en selvbiografi kan aldrig vise hele sandheden. En forfatter kan ikke nødvendigvis huske, hvad der skete, da han var fire år gammel. Derfor vil der altid være en grad af udvælgelse i en selvbiografi.

Den erkendelse har inspireret mange forfattere efter årtusindeskiftet. De tilfredsstiller længslen efter det autentiske ved at skrive med udgangspunkt i deres eget liv, men de gør det med en meget klar bevidsthed om, at der er tale om en selvscenesættelse, idet de kalder deres tekster for 'roman' eller 'digte', altså genrer vi typisk forstår som fiktive. Men hvis de samtidig i interviews i aviserne fortæller, at romanen bygger på deres egen opvækst, kan læseren blive forvirret: Skal bogen læses som fiktion (en roman) eller som fakta (en selvbiografi)? I disse tilfælde er der tale om en dobbeltkontrakt med læseren. Det vil sige, at bogen både indgår en kontrakt med læseren om, at den skal læses fiktivt, og at den samtidig skal læses faktuel. Værker, der spiller på tvetydigheden mellem det fiktive og det faktuelle, kalder man autofiktion. Begrebet autofiktion er sammensat af 'auto' der betyder 'selv' (som i 'selvbiografi') og fiktion.

I et autofiktivt værk er der sammenfald mellem forfatter, fortæller og hovedperson. Det pirrer læserens nysgerrighed: Hvad er autentisk, og hvad er opdigtet? Når du analyserer autofiktion, skal du tænke på, at det er en tekst, som aldrig kan vise hele sandheden. Sådanne tekster har en dobbeltkontrakt med læseren, fordi der både er elementer af fakta og fiktion. Autofiktive tekster vil altid være en kunstnerisk fortolkning og en formidling af noget oplevet og husket. I autofiktion får vi fortællerens syn på, hvad der fx skete i den traumatiserende barndom. Når den voksne (måske mange år senere) ser tilbage på sit liv, vil der altid ske forskydninger i, hvad der huskes. Nogle begivenheder og følelser vil blive glemt, fortrængt eller forskønnet, og nogle begivenheder vil blive fortolket ind i en anden sammenhæng, som giver mening for lige præcis den, der husker. Det fortællende jeg, som ser tilbage på en begivenhed, har fjernet sig i tid fra det fortalte jeg, dvs. det jeg, som engang oplevede og sansede. Med andre ord er der altid en vis grad af fiktion i det erindrede. Forfatteren bliver på en måde sit eget livs arkitekt.

To autofiktive tendenser: den indadvendte og den udadvendte

Man kan pege på to tendenser i nyere dansk litteratur. Den ene kan virke indadvendt, som om jeget kun interesserer sig for sig selv og sin nærmeste familie. Til den tendens hører Lone Hørslev og Leonora Christina Skov.

Nogle forfattere bruger den autofiktive form til at gøre op med deres opvækst, fx deres voldelige far eller fraværende mor; det ser vi fx i Erling Jepsens autofiktive roman *Kunsten at græde i kor* (2002). I et interview fortæller forfatteren Erling Jepsen, at han ville præsentere bogen som fiktion. Se en lille bid af interviewet her. Hvad fortæller Jepsen?

Den anden, udadvendte, tendens i nyere dansk litteratur er autofiktioner, der godt nok tager udgangspunkt i egne oplevelser og erfaringer, men som i høj grad bruger dem til at pege på almene problemer, fx integration eller klimaforandringer. Et eksempel på dette er den dansk-palæstinensiske Yahya Hassan, der i sin digtsamling peger på problemer, som knytter sig til de såkaldte ghettområder. Eller Caspar Eric der skriver digte om pandemi og miljøødelæggelser. Disse autofiktive værker viderefører traditionen fra det moderne gennembrud om at *sætte problemer under debat*.

Kulturmøder, globalisering og multikulturel danskhed

Vi lever i en globaliseret verden med krige og konflikter. I foråret 2022 invaderede Rusland Ukraine og skabte den største flygtningestrøm i Europa siden Anden verdenskrig. Verden er blevet mindre, og den store verden kommer også til lille Danmark, hvad enten det er gennem medierne eller på det helt konkrete plan. Hvordan håndterer vi disse kulturmøder? Oplever vi mon en forpligtigelse til at hjælpe mennesker i nød og er denne anderledes, når det drejer sig om flygtende europæere, end når vi diskuterer flugt og migration fra fjernere egne? Og hvad betyder mødet med folk på flugt for vores billede af os selv? Oplever vi, at vi bliver beriget af mødet med andre vaner, normer og værdier, eller føler vi os truet af et uundgåeligt kultursammenstød, hvor de vestlige eller måske nationale værdier kommer under pres? I de seneste 15 år har særligt indvandring fra Mellemøsten været et hedt diskuteret emne i den offentlige debat. På et politisk niveau har vi diskuteret religion, ytringsfrihed, frisind og

kønsroller.

Vores globaliserede verden er fyldt med tværkulturelle møder pga. medier, rejser og migration. Vi er i princippet alle forbrugere af kultur møder. Vi møder det fremmede eller den fremmede og oplever måske også selv at være på fremmed grund. Men den globaliserede verden er præget af ulighed. Det er ikke alle, der har samme bevægelsesfrihed. Og de der rejser, rejser ikke kun af nysgerrighed og for at slikke solskin og spise eksotisk mad. Den polske sociolog Zygmunt Bauman bruger to billeder i sin skildring af dette forhold. Han skelner mellem turisten, der på hedonistisk vis kan nyde det eksotiske og fremmede og altid kan komme hjem til sikker havn, og vagabonden, der også er på farten, men er det af nød og uden et hjem som fast holdepunkt. I dansk litteratur har vi ofte mødt den rejsende, der som turist kan beundre fremmede verdener og udvikle sig selv, men i den nyere rejselitteratur møder vi nu oftere og oftere også andre karakterer, stemmer og perspektiver på kultur mødet [...]

Tidens litteratur tilbyder således læseren at være vidne til en række forskellige kultur møder og er på den måde et naturligt billede på vores globaliserede samtid, hvor vi møder mennesker på rejser på tværs af kulturer og landegrænser. Bauman beskriver, hvordan nogle rejser frivilligt og med overskud som turister, mens andre er fastlåst i deres sociale og kulturelle ståsted. De globaliserede kultur møder er præget af en strukturel global ulighed. Dertil kommer de kultur møder, som tager afsæt i flugt og migration. I Halfdan Piskets grafiske roman *Dansker* (2016) følger vi forfatterens far, der stikker af fra militærtjeneste i den tyrkiske hær og ender som hash-handler på Christiania. Med en ekspressionistisk sort/hvid tegnestil skildrer værket de frustrationer, der kan følge med at føle sig fremmed og placeret mellem flere forskellige identiteter og tilhørsforhold. Vi læser og ser kultur mødet med det danske velfærdssystem, og oplever sammen med hovedkarakteren den politiske diskurs omkring "fremmede" og de identitetsmæssige udfordringer, der er en del af integrationsprocessen. Værkerne skildrer således, hvordan man møder mange formelle og uformelle barrierer på sin vej ind i det danske samfund.

Hvis man læser og analyserer kultur møder i sit eget liv og i litteraturen med et os-og-dem-blik, risikerer man at fokusere på forskelle fremfor ligheder. Hvad er særligt dansk, og hvordan adskiller andres væremåde, værdier og normer sig fra det, vi har hegnet inde som "vores"? Et mere multikulturelt blik på litteraturen fokuserer derimod på det fælles menneskelige i en tid, hvor man kan være dansker på mange måder. Multikulturel litteratur handler ifølge Ph.d Nadia Mansour fra professionshøjskolen VIA om kultur møder inden for en nation. Den multikulturelle litteratur peger på en kulturel mangfoldighed, hvor værdier, livssyn, religion og traditioner overlapper, sameksisterer og mikses. I den forbindelse står Yahya Hassans to digtsamlinger fra 2013 og 2019 centralt – men skal digtsamlingerne læses som autentiske vidnesbyrd fra en minoritet, der ellers har været underrepræsenteret i litteraturen, eller som de enestående æstetiske præstationer de er i sig selv?

Kultur møder foregår ikke kun mellem personer med forskellig hudfarve, religion eller socialklasse. De finder også sted mellem mennesker fra forskellige landsregioner. I Stine Pilgaard's humoristiske roman *Meter i sekundet* (2020) møder det stortalende, bramfri jeg fra storbyen lokalbefolkningens kortfattede sætninger i Vestjylland. Det skyldes ikke kun talens varierende omfang, at kultur mødet støder på forhindringer. Også hvad angår samtaleemner er de to repræsenterede kulturer ikke

helt enige. Jeget skal lære at holde sig til hverdags-smalltalk om vejret og lignende, undgå inderlige emner og for hver en pris ikke at tale om sex.

Husk at kulturmøder ikke kun foregår inde i teksten hos de fiktive karakterer. Som læsere bevæger vi os også ind i fremmede verdener. Dette abstrakte kulturmøde giver os mulighed for at forstå andre måder at opfatte verden på. Men det er vanskeligt at møde verden og fiktionens tilværelsestolkning fordomsfrit. Med os har vi ofte en kulturel bagage, der fungerer som en forforståelse. Den reflekterede læser kan måske bruge litteraturens kulturmøder til selv at overveje sine tabuer, fordomme og værdier.

(Kilde: *Fem års litteratur*, Systime.dk)

YAHYA HASSAN

Yahya Hassan døde den 29. april 2020. Han blev blot 24 år gammel. Hans debutdigtsamling 'Yahya Hassan' blev en bombe i dansk litteratur. Med vrede versaler rettede han et opgør mod sin far og bag ham den endnu større faderfigur Allah. Med blot to digtsamlinger har Yahya Hassan ikke blot placeret sig som en enestående stemme i dansk samtidslitteratur, men også som en af vores vigtigste poetiske stemmer i dette århundrede.

Yahya Hassan (1995-2020) havde en palæstinensisk baggrund. Han voksede op i Aarhus og gik på Forfatterskolen i København fra 2013-2015. I 2013 brød Hassan massivt igennem med sin debut, digtsamlingen [YAHYA HASSAN](#), der har solgt over 120.000 eksemplarer og dermed er den bedst sælgende digtsamling i Danmark. Yahya Hassan kunne noget, ikke mange andre kan, han kunne få folk til at læse og diskutere digte. I november 2019 udkom hans næste digtsamling [YAHYA HASSAN 2](#), som blev indstillet til Nordisk Råds Litteraturpris 2020.

Yahya Hassans digte vil uden tvivl blive stående i litteraturhistorien. Han havde mere end nogen anden digter kombinationen af et uhyre stort talent og så uhyre meget at skrive om. Således talte han fra et sted som der sjældent tales fra i litteraturen samtidig med, at hans sproglige talent var uden sidestykke. **Han havde en original, humoristisk, præcis og ekspressiv måde at bruge sproget på: En sproglig kraft og vildskab og en særlig evne til at lade sproget åbne sig på ny, som når han lader kærlighed blive til 'KÆRLIGHAD' og solidaritet blive til 'SOLODARITET'. Og ikke mindst vil en sætning som denne blive stående: 'JEG TOG ORDET I MIN AFMAGT'**

Yahya Hassans digtning er gennemsyret af en mundtlig rytme, og han havde en helt særlig fornemmelse for sprogets rim og rytme. I begge digtsamlinger skriver Yahya Hassan med versaler, og de understreger vreden, fortvivlelsen og desperationen i digtene. Det er nærmest et "poetisk maskingevær" for at citere fra samlingen. Desuden skal versalerne ses sammen med hans lyd; de passer særdeles godt til den råbende og messende måde, der var så karakteristisk for Yahya Hassans oplæsning af teksterne.

Med debuten rettede digteren sit poetiske maskingevær mod islam og ghettoerne. I de følgende år trak han et væld af avisoverskrifter med historier om PET-overvågning, kriminalitet, fængselsdomme og psykiatrisk behandling. Hans fremtrædende rolle i medie billedet førte til trusler på hans liv. Alt sammen temaer, der behandles i 'YAHYA HASSAN 2' ligesom den lokale vold her kobles sammen med den globale vold. Digtene skåner ingen, hverken forfatteren selv eller

læseren. Man mærker også inspirationen fra hiphoppen, når det for eksempel lyder 'MIT MILJØ ER IKKE VOLDSPARAT, MEN VOLDSESPERAT.'

Skribent: Lise Vandborg

(Litteratursiden.dk)

Yahya Hassan

"Det er min historie. Ærlighed var præmissen"

Yahya Hassan rammer lige ned i dilemmaet med at være født og opvokset i Danmark og levet i et ghettomiljø af en anden verden. Et væsentlig [tema](#) er opgøret mod en voldelige far, men også et had rettet mod forældrenes ulykke og sig selv. Det helt overordnede tema er en ung mands søgen efter identitet "DEN ENE DAG JEG ER EN SUND OG VELINTEGRERET DIGTER[...]DEN NÆSTE JEG ER SIGTET FOR BILTYVERI". Digtene bygger åbenlyst på [selvbiografisk](#) stof, men også med et "jeg", der bliver afprøvet som form. Der er både virkelighedens Yahya Hassan og tekstens Yahya Hassan.

MIG JEG SIGER

Skrivemåden er meget insisterende, skrevet i VERSALER, råbt ud, stærkt rytmisk og billedrigt. Han skriver uden omsvøb, men også stærkt komprimeret "ROVPELS I FJÆSET I EN DYR BILS BAKSPEJL". Skriveformen giver mindelser både om [Vita Andersens](#) selvbiografiske knækprosa med dets direkte råhed i debutsamlingen *Tryghedsnarkomaner* (1977), billedmættet ekspressionisme og provokation fra [Rudolf Broby-Johansens](#) *BLOD* (1922) og [Michael Strunges](#) punkdigte "SKRIGERNE" (1980) og "NIGGER 1 og 2" (1982/83). Hans brug af "perkerdansk" kan minde om den svenske forfatter Jonas Hassen Khemiris *Et øje rødt* fra 2003.

Deroutens kraft

Yahya Hassan 2 fra 2019 er opdelt i de fire dele, "Præmieperker", "Jagtsæson", "Fængsler og fanger" og "Psyko-seperker". Samlingen er rå og mørk og præget af den barske virkelighed Yahya har levet i siden sin debut i 2013. Igennem de fire dele beskriver Yahya sin deroute gennem bagsiden af sin berømmelse, forfølgelse, anholdelse og indlæggelse. Med de personlige erfaringer i forgrunden sammenfletter Yahya selvkritik og samfundskritik. Yahya refererer flere gange til politisk uretfærdighed gennem historiske begivenheder, samtidens flygtningekrise og nøden i Palæstina. Yahya er på én gang desillusioneret og indigneret. Han er i krig mod alle, også sig selv.

Pistol peger også tilbage

Digtene kan være hårdtslående, når han retter både pistolen og pennen ud mod fjender, magthavere og velmenere. Ingen går fri. Men igen og igen sniger en illusionsløs mistillid til sig selv og sine muligheder sig frem. Samtidig findes der i digtene en trods, en kraft for at overleve og vise verden, at Yahya er sin egen. I en gennemgående fækal metafor bliver Yahya nedværdiget, men

bruger også lorten til at provokere: "DEN LORT JEG LAGDE I 2013 / LIGGER STADIG OG BRÆNDER I JERES LOKUM" som der står i digtet "GERNINGSTEDER".

(forfatterweb.dk)

BARNDOM

FEM BØRN PÅ RÆKKE OG EN FAR MED EN KØLLE
FLERGRÆDERI OG EN PØL AF PIS
VI STIKKER SKIFTEVIS EN HÅND FREM
FOR FORUDSIGELIGHEDENS SKYLD
DEN DER LYD NÅR SLAGENE RAMMER
SØSTER DER HOPPER SÅ HURTIGT
FRA DEN ENE FOD TIL DEN ANDEN
PISSET ER ET VANDFALD NED AD HENDES BEN
FØRST DEN ENE HÅND FREM SÅ DEN ANDEN
GÅR DER FOR LANG TID RAMMER SLAGENE VILKÅRLIGT
ET SLAG ET SKRIG ET TAL 30 ELLER 40 TIL TIDER 50
OG ET SIDSTE SLAG I RØVEN PÅ VEJ UD AD DØREN
HAN TAGER BROR I SKULDRENE RETTER HAM OP
FORTSÆTTER MED AT SLÅ OG TÆLLE
JEG KIGGER NED OG VENTER PÅ DET BLIVER MIN TUR
MOR SMADRER TALLERKENER I OPGANGEN
SAMTIDIG MED AT AL JAZEERA TV-TRANSMITTERER
HYPERAKTIVE BULLDOZERE OG FORTØRNEDE KROPSDELE
GAZASTRIBEN I SOLSKIN

FLAG BLIVER BRÆNDT
HVIS EN ZIONIST IKKE ANERKENDER VORES EKSISTENS
HVIS VI OVERHOVEDET EKSISTERER
NÅR VI HIKSTER ANGSTEN OG SMERTEN
NÅR VI SNAPPER EFTER VEJRET ELLER MENINGEN
I SKOLEN MÅ VI IKKE TALE ARABISK
DERHJEMME MÅ VI IKKE TALE DANSK
ET SLAG ET SKRIG ET TAL

Arbejdsspørgsmål til *BARNDOM*

1. Digtet *BARNDOM* er det første i digtsamlingen. Digtet kan læses som en lille barndomsrerindring. Gengiv digtets handling med dine egne ord – helt kort. Prøv at dele digtet op i to dele og overvej forbindelsen mellem de to dele.
2. Hvad ved vi om fortælleren?
3. Undersøg digtets brug af allitteration, gentagelse, opremsning og andre sproglige virkemidler og giv eksempler + hvilken effekt virkemidlet har.
4. Hvilken stemning er der i digtet? Undersøg hvordan ordvalget i verber og substantiver er med til at danne digtets stemning. Giv eksempler
5. Et centralt tema i digtet er vrede, vold og afstraffelse – men måske også generelt en følelse af magt og afmagt. Find eksempler på dette i digtets to dele. Find også eksempler på temaet ”kulturmøde”.
6. Hvorfor er digtet skrevet med versaler (store bogstaver)? Hvilken effekt giver det?
7. Hvad betyder vores baggrundsviden om Yahya Hassan for vores forståelse af Yahya Hassan som person og digter? Og hvilken betydning har det, når vi læser digtene? Husk autofiktionsbegrebet!

Alexandre Nsoni – ”I AFRIKA FØDES DER IKKE DRENGE KUN MÆND”

Digteren Alexandre Nsoni debuterede i 2021 med digtsamlingen ”I AFRIKA FØDES DER IKKE DRENGE KUN MÆND”. Digtsamlingen handler om hans opvækst med flugt, traumer og vold.

Læs om Alexandre Nsoni her <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/digterdebutant-jeg-laerte-loebe-livet-foer-jeg-kunne-gaa>

MINE FORÆLDRE

Jeg kommer fra et hjem hvor omsorg ikke fandtes
kun traumer fra barndommen hos både far og mor
uforståelige følelser der eksploderede
på uforudsigelige tidspunkter
det var nyttesløst at drage nytte af at tænke
jeg fik varmet ørerne for at sige ja
og røvfuld for at sige nej
jeg mistede forstanden
jeg vidste ikke længere hvor jeg var i bevidstheden
daglige raserianfald
fra solopgang til solnedgang
vold som min lillebror og jeg var tvunget
til at se på
en gang bad de os om at vælge hvem vi ville bo hos
jeg kunne ikke græde
gråd ville berøve mig min mandighed
og at vække min følsomhed
ville kun føre til en endnu større smerte
jeg var blevet hårdhjertet
jeg kunne ikke se om det var kærlighed eller smerte
der engang havde forenet mine forældre

Giv en analyse og fortolkning af digtet "MINE FORÆLDRE" og brug analysevejledningen i "Håndbog til Dansk". I skal kunne udvælge de relevante begreber og underbygge med citater. I skal ikke slavisk gennemgå modellen, men øv jer på at vælge det centrale ud, så I kan lave en analyse og fortolkning af digtet 😊

....Og nu til nogle knap så vrede unge mænd ☺ Den første vi skal kigge på er Mohammed Ayoub og den anden er Danial Khalil.

Mohammed Ayoub

Mohammed Ayoub (f. 1994) er født i Libanon, men er vokset op i Århus. Har studeret dansk og medievidenskab på Århus Universitet. Debuterede i november 2021 med digtsamlingen "JEG BLIVER KUN DANSK HVIS JEG GRIBER ORDET" Digtsamlingen handler om at vokse op som dansk-libaneser.

HVOR KOMMER DU FRA

Jeg kommer fra kaos og krigshærgede byer
jeg kommer fra harmoni og velfærdssamfund
jeg kommer fra morgenbøn og manakish
jeg kommer fra stegt flæsk med persillesovs
jeg danser dabke til arabiske bryllupper
jeg danser tæt med piger på dansegulvet
jeg kommer fra omsorgssvigt og slående
argumenter
jeg kommer fra Frejas sal og fredsommelighed
jeg drikker helligt Zamzam fra Mekka
jeg drikker hedensk humle fra gamle Danmark
jeg kommer fra en anden planet
jeg kommer fra det samme sted som dig

Danial Khalil

Læs først om Danial Khalil i artiklen her <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/slave-af-allah-og-produkt-af-europa>

Vi skal arbejde med digte fra digtsamlingen "Kærlighed og Kulturskyer", 2016. Digtene får I i et andet kompendie ☺

